

Dysleksja

PRÓBNY EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII

ARKUSZ II

(dla poziomu rozszerzonego)

Czas pracy 150 minut

ARKUSZ II

**STYCZEŃ
ROK 2005**

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz zawiera 14 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Proszę uważnie czytać wszystkie polecenia.
3. Arkusz zawiera dwie części. Część pierwsza wymaga analizy materiałów źródłowych, a część druga napisania wypracowania na jeden z podanych tematów.
4. Odpowiedzi należy zapisać czytelnie w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
5. Proszę pisać tylko w kolorze czarnym; nie pisać ołówkiem.
6. Nie wolno używać korektora.
7. Błędne zapisy trzeba wyraźnie przekreślić.
8. Wszelkie notatki należy sporządzać tylko w brudnopisie, którego zawartość nie będzie oceniana.
9. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
10. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi**, którą **wypełnia egzaminator**.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
50 punktów

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

PESEL ZDAJĄCEGO

Temat arkusza: kataklizmy, epidemie i ich wpływ na dzieje ludzkości

ŹRÓDŁO A

Hipoteza i mit o potopie

A Holdys, *Jak długo pływał Noe*, *Gazeta Wyborcza*, nr 196, 21-22. 08. 2004, s 32.

Pewnego dnia 8 tys. lat temu pękła bariera lądowa, która przez dziesiątki tysięcy lat oddzielała Morze Śródziemne od Morza Czarnego. Woda przelała się przez skrawek lądu, który był położony poniżej. [...] Kiedy ten kataklizm się zaczynał, Morze Czarne było wielkim słodkowodnym jeziorem. [...] Wokół jeziora i wzdłuż dolnych odcinków rzek znajdowały się liczne ludzkie osady. Ich mieszkańcy byli rybakami, zbieraczami, myśliwymi i rolnikami. Katastrofa doprowadziła do zagłady tego świata. Wezbrana woda szybko zajmowała kolejne kilometry płaskiego jak stół lądu. Nie było rady – [...] trzeba było uciekać przed potopem. Ludzie znad jeziora porzucili zalane domostwa i wyruszyli w tułaczkę po Europie. Wielka fala migracyjna dotarła nawet do Hiszpanii i Portugalii. [...]

Ten sugestywny obraz katastrofy przedstawili pod koniec lat 90. William Ryan i Walter Pitman – z Columbia University w Nowym Jorku. Powoływali się na dane z badań osadów morskich. W rdzeniach wydobytych z dna Morza Czarnego znaleźli szczątki słodkowodnych zwierząt. [...] Ryan i Pitman twierdzili też, że pamięć o tym największym w dziejach ludzkości potopie przetrwała w mitach i legendach [...] jako opowieść o Noem i jego synach.

ŹRÓDŁO B

Epidemia w Atenach

Tukidydes, *Wojna peloponeska*, Warszawa 1988, s. 114- 120.

[...] dobiegał do końca pierwszy rok wojny. Natomiast zaś z nastaniem lata Peloponezyjczycy i ich sprzymierzeńcy z dwiema trzecimi swoich sił, [...], wpadli do Attyki [...] i rozbiwszy obóz pustoszyli kraj. W niewiele dni po ich wkroczeniu do Attyki pojawiła się po raz pierwszy w Atenach zaraza, która, jak wiadomo, szalała przedtem na Lemnos [...] nigdzie jednakże nie wspomniano o tak wielkim nasileniu epidemii i o tak wielkiej śmiertelności wśród ludzi jak w Attyce. Lekarze bowiem nic nie mogli pomóc, gdyż na początku leczyli bez znajomości choroby – zresztą sami najliczniej umierali, [...] w ogóle żadna ludzka sztuka nic nie pomagała; również modlitwy w świętych miejscach, rady zasiępane u wyroczni i inne tego rodzaju sposoby zawodziły.

Epidemia zaczęła się, jak mówią, najpierw w Etiopii, na południe od Egiptu, potem przedostała się do Egiptu i Libii, i do wielkich połaci państwa perskiego. Do Aten zaś wtargnęła nagle i najpierw zaatakowała mieszkających w Pireusie; dlatego opowiadano, że Peloponezyjczycy zatruli studnie [...].

Tego lata według powszechnej opinii nie występowały prawie wcale zwykłe choroby; jeśli nawet ktoś zachorował na coś, choroba ta przechodziła potem w zarazę. Ludzie w pełni zdrowia zapadali na nią nagle i bez żadnej przyczyny. [...]

W ogóle zraza ta przewyższa wszystko, co się da opisać. Wybuchwała z niebywałą siłą, a tym przede wszystkim różniła się od innych chorób, że ptaki i te czworonogi, które spożywają mięso ludzkie, mimo że było wiele trupów nie pochowanych, nie zbliżały się do nich, a jeśli się zbliżyły, ginęły po pierwszych kęsach. [...]

Taki był ogólny obraz tej choroby [...]. Jedni umierali z braku opieki, inni mimo najstaranniejszej opieki. Nie było też ponoć żadnego lekarstwa, którego zastosowanie

zapewniałoby powrót do zdrowia [...] Obojętne też było, czy ktoś miał konstytucję fizyczną silną, czy słabą; wszystkim kosila ta zaraza na równi. Najgorszą zaś rzeczą w tym nieszczęściu była depresja psychiczna, kto poczuł się chory – tracił bowiem nadzieję i poddawał się chorobie [...]. Straszny był również fakt, że przy pielęgnowaniu chorych, jeden zarażał się od drugiego i umierali [...]. Jeśli bowiem unikano chorych z obawy, ginęli oni w osamotnieniu. [...] Przede wszystkim ginęli najbardziej ofiarni: honor nie pozwalał im bowiem oszczędzać własnego życia. [...]

Prócz tego nieszczęścia dokuczała Ateńczykom także przeprowadzka ludzi ze wsi do miasta. [...] Z braku mieszkań ludzie tłoczyli się w dusznych barakach – a było lato – i umierali w zupełnym chaosie; trupy leżały stosami, chorzy tarzali się po ulicach i wokół źródeł na pół żywi z pragnienia. Także świątynie, gdzie mieszkali, pełne były trupów. Kiedy zło szalało [...], zaczęto lekceważyć zarówno prawa boskie i ludzkie. Odrzucano wszystkie zwyczaje pogrzebowe, których się dawniej trzymano; każdy grzebał trupy jak mógł. [...]

Zaraza była pierwszym hasłem do szerzenia w mieście także innego rodzaju bezprawia. [...] widząc, jak szybko umierają bogacze, a ich majątki przejmują biedni. Każdy chciał prędko i przyjemnie użyć życia [...]. Nikt nie miał ochoty trudzić się dla cnoty, [...] uchodziło za piękne i pożyteczne to, co było przyjemne i służyło rozkoszy. Ani obawa przed bogami, ani żadne prawa ludzkie nie krępowały nikogo. Jeśli idzie o bogów, ludzie uważali, że pobożność tak samo nie ma żadnego znaczenia, jak obojętność religijna; widzieli bowiem, że wszyscy na równi giną. Z pogwałcenia zaś praw ludzkich nikt sobie nic nie robił, bo nikt nie był pewien, czy doczeka wymiaru sprawiedliwości [...].

Takie to nieszczęście spadło na Ateńczyków; w mieście ludzie marli, za miastem nieprzyjaciel pustoszył pola. W tym nieszczęściu, co jest rzeczą zrozumiałą, przypomniano sobie przepowiednię [...] „Przyjdzie wojna dorycka, a z nią nastąpi zaraza.” [...]

W Atenach zmieniły się nastroje [...]. Ateńczycy obwiniali Peryklesa, że ich namówił.

ŹRÓDŁO C

Czarna śmierć w XIV wieku

J. Ruffie, J. Ch. Surnia, *Historia epidemii, Warszawa 1996, s. 86-97.*

Sytuacja polityczna w Azji w połowie XIV wieku czyniła z drogi karawanowej, która przebiegała w północnej części basenu Morza Kaspijskiego, szlak najbardziej uczęszczany; drogę tę wybrała również dżuma. W 1346 była w Astrachaniu, po czym Wołgę i Don, dotarła do Kaffy nad Morzem Czarnym, gdzie w roku 1347 dosięgła pierwszych Europejczyków. [...] Na początku stycznia 1349 [...] statki przywlekły chorobę do Pizy, [...] Regusy, [...] Wenecji. Z portów epidemia rozprzestrzeniła się po całej Europie kontynentalnej, od Seville po Bergen i od Chester aż do Moskwy. [...] Świadczenia pochodzące z różnych zakątków Europy mówią o grozie tego okresu. [...] Żadne jednak z dzieł zrodzonych w tych dramatycznych okolicznościach nie miało w literaturze oddźwięku równego *Dekameronowi* Boccaccia. [...] Eros i Tanatos idą ze sobą w parze. [...]

Przypuszczalnie w ciągu trzech lub czterech lat Europa straciła ponad jedną trzecią mieszkańców. Była to z pewnością najstraszniejsza w dziejach ludzkich katastrofa demograficzna [...] Tak wielkie nieszczęście musiało wzbudzić przerażenie. Już według przepowiedni Apokalipsy mór był jedną z klęsk, jakie miały dosięgnąć grzeszników. [...] Na drogach można było natknąć się na biczowników [...] wskazujących winnych zarazy – Żydów, czarowników, Cyganów.

Antysemityzm, obecny już w chrześcijańskiej Europie, miał nowe pole do popisu: zabijano całe rodziny żydowskie, szczególnie w Niemczech. [...] To wówczas wyrastały liczne getta [...], które poprzez wyrzucanie Żydów miały wzmocnić ich solidarność. [...]

Straty w ludziach po tej najbardziej śmiertelnej epidemii w latach 1348-1352 odbiły się głęboko na strukturze ludności i trzeba było wielu wieków, żeby powrócić do stanu

z roku 1347. Opustoszałe domy oraz ziemie leżące u górem znalazły szybko nowych gospodarzy w osobach przybyszów z regionów mniej dotkniętych chorobą oraz osób, którym udało się uciec przed zarazą. W ciągu kilku zaledwie lat doszło do wymieszania ludności, jakiego Europa nie zaznała od czasów wielkich inwazji barbarzyńców.

Ziemie, budynki, sklepy zmieniły właścicieli; niektórym osobom udało się zgromadzić ogromne fortuny. Dotychczasowe elity zastępowane były nowymi. [...]

We wszystkich państwach europejskich doszło do zachwiania tronów i władców [...]. Ludzie widzieli, jak na ich oczach rozluźniają się związki rodzinne i społeczne oraz wali ustalony przez wiele pokoleń ład, z którego byli tak dumni. [...]

ŹRÓDŁO D

Zagłada ludzi i narodów

A. Radziwill, W. Roszkowski, *Historia 1939 – 1956*, Warszawa 1998, s. 34.

ŹRÓDŁO E

Ofiary II wojny światowej

Najnowsza historia świata 1945-1995, pod red. A. Patka, J. Rydla, J.J. Węca, Kraków 1997, s. 21.

Kraj	Straty łączne	Straty wojskowe (bojowe i niebojowe)
Państwa alianckie		
Belgia	88 000	12 000
Brazylia	1 000	943
Brytyjska Wspólnota Narodów	467 371	373 372
— Australia	24 000	23 365
— Kanada	38 000	37 476
— Indie	24 338	24 338
— Nowa Zelandia	10 033	10 033
— Związek Płd. Afryki	7 000	6 840
— Wielka Brytania	357 000	264 443
— Kolonie	7 000	6 877
Chiny	1 310 224	1 310 224
Czechosłowacja	225 000	10 000
Dania	4 000	3 006
Filipiny	118 000	27 000
Francja	563 000	213 324
Grecja	413 000	88 300
Holandia	208 000	7 900
Jugosławia	1 505 000	410 000
Norwegia	10 000	3 000
Polska	5 800 000	320 000
USA	298 000	292 131
ZSRR	16 800 000	10 000 000
Państwa Osi i ich satelici		
Bułgaria	20 000	10 000
Finlandia	84 000	82 000
Japonia	1 972 000	1 300 000
Rumunia	500 000	300 000
III Rzesza	4 200 000	3 500 000
Węgry	490 000	200 000
Włochy	395 000	242 232
Inne państwa		
Albania	28 000	
Luksemburg	5 000	
Razem	35 504 595	18 705 432

ARKUSZ ODPOWIEDZI
ZADANIA ZWIĄZANE Z ANALIZĄ ŹRÓDEŁ WIEDZY HISTORYCZNEJ
(30 punktów)

na podstawie źródła A

Zadanie 1. (0-1 pkt)

Zdefiniuj pojęcie - hipoteza.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2. (0-1 pkt)

Podaj, co było przyczyną mitycznego potopu według przedstawionej hipotezy.

.....
.....
.....

Zadanie 3. (0-1 pkt)

Podaj tytuł starożytnego dzieła, w którym opisano potop i jego bohatera o imieniu Noe.

.....

Zadanie 4. (0-3 pkt)

Wymień trzy skutki społeczne opisanego kataklizmu.

1. ....
2. ....
3. ....

Zadanie 5. (0-1 pkt)

Podaj argument, którego użyli naukowcy w celu uwiarygodnienia przedstawionej hipotezy o potopie.

.....
.....
.....

Zadanie 6. (0-1 pkt)

Podaj nazwę dziedziny nauki, która może wspierać badania historyczne w dochodzeniu do wiedzy.

.....

na podstawie źródła B

Zadanie 7. (0-1 pkt)

Podaj nazwę konfliktu zbrojnego związanego z dziejami starożytnej Grecji, z którego początkiem związany był wybuch epidemii w Atenach.

.....

Zadanie 8. (0-2 pkt)

Podaj dwie wymienione przez autora przyczyny wybuchu epidemii w Atenach.

1. ....
2. ....

Zadanie 9. (0-2 pkt)

Wskaż dwie metody, którymi próbowano ograniczyć rozwój epidemii w Atenach.

1. ....
2. ....

Zadanie 10. (0-5 pkt)

Wymień pięć skutków epidemii.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

Zadanie 11. (0-3 pkt)

Opisz kierunek rozwoju epidemii.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 12 (0-2 pkt)

Krótko wyjaśnij, jakie były przyczyny niechęci Ateńczyków do Peryklesa po wybuchu epidemii?

.....

.....

.....

.....

na podstawie źródła B i C

Zadanie 13. (0-1 pkt)

Wyjaśnij znaczenie przywołanej, mitologicznej pary Eros i Tanatos.

.....
.....

Zadanie 14. (0-1 pkt)

Wymień dwa skutki społeczno-polityczne czarnej śmierci w Europie w średniowieczu.

.....
.....

na podstawie źródła B i C

Zadanie 15. (0-1 pkt)

Wskaż różnicę pomiędzy miejscem powstania i zasięgiem rozprzestrzenienia się epidemii.

.....
.....
.....

na podstawie źródła D

Zadanie 16. (0-1 pkt)

Wyjaśnij, jaki kataklizm ilustruje źródło.

.....

Zadanie 17. (0-1 pkt)

Określ rodzaj źródła.

.....

na podstawie źródła E

Zadanie 18. (0-1 pkt)

Określ rodzaj źródła.

.....

Zadanie 19. (0-1 pkt)

Wymień cztery państwa alianckie, które w wyniku II wojny poniosły największe straty demograficzne.

.....
.....

